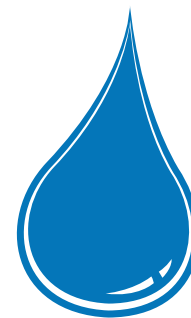


# Droppen



Nyhetsbrev från Miljöresurs Linné Nr 2015:2

## Luncher till förmån för barn på flykt!

Tack vare många och starka ideella krafter har vi tillsammans med Rädda Barnen och flera andra samarbetspartners (se nedan) ordnat utomhusluncher i den vackra stadsodlingen Östrabo Ekobacke under oktober. Vegetariskt/veganskt och lagat av grönsakerna som vuxit strax intill! Alla intäkter från försäljningen går oavkortat till Rädda Barnens projekt Barn på flykt. Nu är vi inne på sista veckan, och har öppet ända till sön 25 okt. Hjälp oss nå 100 000 kr för barn på flykt! Lunch serveras kl 11.30-13.30.

Samarbetspartners: Rädda Barnen, Macken, Studieförbundet Vuxenskolan, Smålandsposten, Katedralskolan.

## När du vill utbilda, engagera och inspirera om ekologisk, klimatsmart och närproducerad mat – använd oss för:

- Kockutbildningar
- Seminarier
- Politikerseminarier
- Personalutbildningar
- Personalaktiviteter
- Skolsatsningar
- Studiebesök på gårdar ("kurs på buss")
- Utredningar som rör mat och miljö

Vi håller genomgående en mycket hög kvalitet på våra arrangemang.

Exempel på föreläsningar (enskilda eller ihop med praktisk utbildning): Växtskyddsmedel och hur vi påverkas av dem, Ekologiskt eller närproducerat?, Klimatsmart mat, Vegetarisk mat, Maten och etiken m.m.

## Studiebesök Köpenhamns Mathus

Under 2015 har vi börjat arrangera studiebesök till Köpenhamns Mathus. Det är ett besök du sent kommer att glömma om du är intresserad av mat och hållbarhet eller offentliga kök/måltider. Köpenhamns Mathus har hjälpt Köpenhamns kommun att komma upp i siffror som 90 % ekomat i barnomsorgen och 80% i snitt i offentliga kök. Hör av dig om du är intresserad av att följa med på ett besök!

## Kökskurser 2016

Först till kvarn! Särskilt loven blir snabbt uppbokade! Vi erbjuder både fler-, hel- och halvdagskurser kring miljösmart mat – både praktik och teori, eller enbart något av de två. Vi skraddarsyr gärna ett innehåll som passar just er. Kanske är det just vegetarisk mat för storhushåll som ni behöver mer inspiration och kunskap kring, eller mer motivation till att öka andelen ekologisk mat. Kanske vill ni hjälpa mottagningsköken mot nya höjder eller lättare se sambandet mellan ekologiskt och närproducerat.

Vid intresse kontakta oss!

## Gilla oss på Facebook!

Så får du fortlöpande information och intressanta miljönyheter.

Se nästa sida för rapporter om årets arbete, och andra miljönyheter!

→

Miljöresurs Linné  
Smedjegatan 3B  
352 46 Växjö  
[www.miljoresurslinne.se](http://www.miljoresurslinne.se)  
Tel: 0470 - 400 73  
[info@miljoresurslinne.se](mailto:info@miljoresurslinne.se)

Lars Edqvist, ordf: 0734 - 48 44 95  
Maria Unell: 0725 - 11 61 00  
Erik Måneld: 0762 - 44 01 50  
Gösta Skoglund: 0705 - 17 54 53

## Barnens Matland

I år har vi odlat grönsaker tillsammans med väldigt många barn på många olika förskole- och skolgårdar. Så mycket intresse och glädje för det som gror och växer! Många goda matupplevelser har det blivit, och många små händer har skurit morötter och potatis och smakat goda soppor och bröd som gräddats över elden. Detta vill vi gärna sprida till din kommun!

## MAT2015 i backspegeln

Årets upplaga av matmässan i Växjö präglades för Miljöresurs Linnés del av vår mycket lyckade konferens Refarm Europe, en rikskonferens om stadsbruk – stadsodling – urbant lantbruk (kärt barn har mycket tydligt många namn). Ett 70-tal deltagare lyssnade på många mycket givande seminarier av allt från Peter Eriksson och hans utredare, "mr Stadsjord" Niklas Wennberg till Håkan Sandin som gav oss ett titthål in i den affärsmässiga potentialen av stadsodling.

Under matmässan lät vi oss också inspireras av Johan Rockström och våra erfarenheter från arbetet med odling på skolgårdar, vilket utmynnade i vad vi kallar Planetskötare! Vi samlade in så många matlöften vi kunde från alla som ville bli Planetskötare och hjälpa till att rädda planeten.

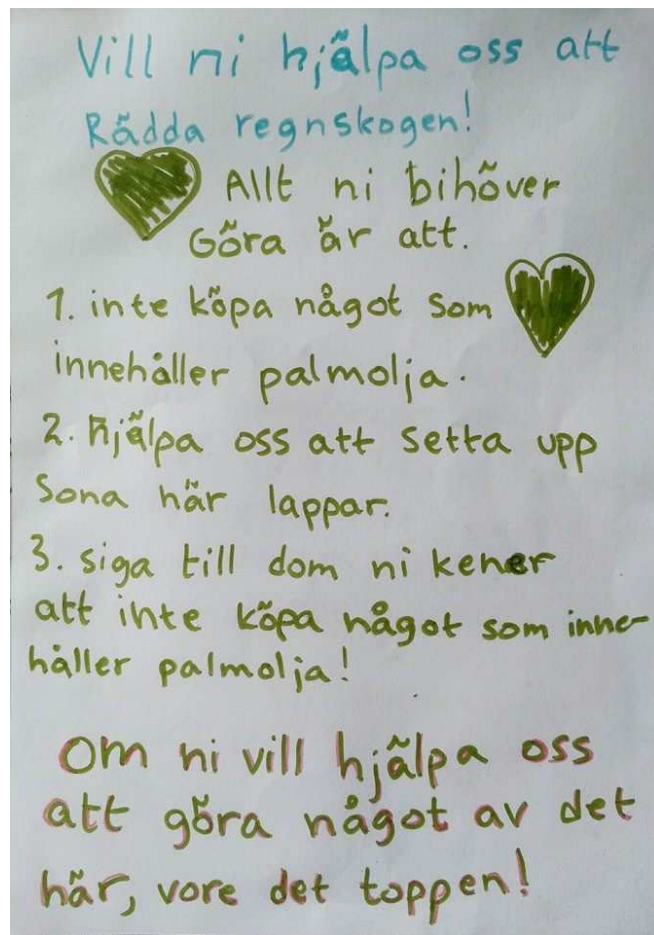
## Kemikaliekonferens med barn i fokus

Missade ni att delta i Jönköpings kommuns mycket intressanta konferens om kemikalier den 30 september? Det går att åtgärda – se den inspelade varianten på

<https://mediacenter.solidtango.com/video/kemikaliekonferens-30-september-2015-jonkoping-30-sep-16-34>

## Allt fler väljer ekologiskt!

Under första halvåret 2015 ökade konsumtionen av ekologisk mat med 50%! Privatkonsumtionen ligger nu på 7% ekologiskt, och prognosen till årsskiftet är 7,5%. Vi är hack i häl på danskarna som länge legat hästlängder före med sina 8%.



Hjälp Julia och Signe! Taget från Facebook.

## Suket efter Ekomat ökar lavinartat

*Ledaren i Gotlänningen 26 september 2015:*

I Sverige pågår en ständig diskussion och debatt om matpriser och ibland känns det som frågan blivit lite av ett självspelande piano. Orsaken till att den svenska maten oftast är dyrare än den importerade är en intressant fråga där alla skyller på alla. Men med dåliga avräkningspriser till producenterna måste det vara i mellanleden som en stor del av pengarna "försvinner" och det handlar då om handeln och förädlingsindustrin.

Tyvärr är debatten i denna fråga oftast lite ensidig, där handeln framställs som de som kammar hem vinsterna. Men hur mycket pengar försvinner i förädlingsledet, som också till viss del ägs av just producenterna, alltså de svenska lantbrukarna? Och med den enorma centraliseringen och stordriften försvinner säkerligen också pengar till alla långväga transporter. Här känns talet om närproducerat många gånger främmande.

Förhoppningsvis lyckas alla olika kampanjer få svenskarna att vara mindre otrogna och satsa mer på det svenska. För att "överleva" strävar det svenska lantbruket efter likvärdiga bruknings- och produktionsmetoder som övriga EU-länder. Det är till viss del förståeligt, men samtidigt får man inte ge upp det svenska mervärdet, eftersom det är en viktig del av det svenska lantbrukets konkurrensfördelar. Börjar man tulla på de svenska djurskydds- och produktionsreglerna är det lätt att det blir en bit i taget och till slut är det ingen skillnad på svenskt eller importerat. Klimatet gör också att det svenska jordbruket ändå aldrig kan konkurrera med övriga Europas bulkproduktion.

Det är dags att utöka debatten med kvalitetsbegreppet och som konsument börja fundera över vad vi äter och inte bara vad det kostar. Därför känns det välgörande att dagens matdebatt börjat svänga över till att också handla om just kvalitet, ekologiskt och närproducerat.

På senare tid har konsumenternas intresse av ekologiska produkter ökat lavinartat och flera rapporter visar att efterfrågan är större än tillgången. Det är glädjande att ekoodlarna nu får belöning för sin uthållighet, trots att en del kollegor och experter sett på dem lite över axeln.

...  
Borde inte alla "framtid- och utvecklingsstrategier" i branschen kunnat förutse den ekologiska utvecklingen i sina kristallkuler? För nu är som sagt efterfrågan större än tillgången på ekologiska livsmedel.

Av Mats Jönsson

### Snabb ökning av antibiotika

Under 2010 användes 63 151 ton antibiotika på djur i köttproduktion runt om i världen. Den siffran väntas öka med 67 procent till år 2030 eftersom människor över hela världen äter mer kött, visar en studie ledd av forskare vid Princeton-universitetet, skriver SvD.

Den ökade antibiotikaanvändningen ökar riskerna för att människor drabbas av resistenta bakterier.

Studien, som är den första i sitt slag, visar också att det i genomsnitt används mer antibiotika vid uppfödningen av grisar och kycklingar, jämfört med nötboskap.

I Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika är risken störst för att nya resistenta bakterier uppstår, enligt forskarna.

Den internationella forskargruppen har uppskattat användningen av antibiotika på djur i 228 länder och publicerar sina slutsatser i tidskriften PNAS.

Källa: TT, 30 mars 2015



### Ekobananer i fara

*Svampsjukdom hotar ekologiska bananer*  
*www.extrakt.se den 17 september 2015:*

I Sverige utgör ekologiskt odlade bananer omkring 40 procent av marknaden. En svampsjukdom kallad Panama Disease kan få till följd att bananer odlade utan bekämpningsmedel kan reduceras till en begränsad nischmarknad.

- Den långsiktiga strategin måste vara att utveckla och odla fler olika banansorter, säger Gert Kema, expert på Panama Disease vid Wageningen University.

För drygt 60 år sedan utplånades den då dominerande banansorten Gros Michel av en dödlig svampsjukdom. Den gången räddades bananproduktionen av en banansort – Cavendish – som var resistent mot den varianten av svampsjukdomen.

Cavendish var visserligen inte lika god men den var åtminstone vid liv. Industrin tog motvilligt emot den nya sorten och trots sin jämförelsevis tråkiga smak har Cavendish sen dess erövrat världen.

I Sverige har konsumtionen av bananer ökat från ett par kilo per person och år 1960 till nästan 20 kilo idag. Den globala handeln med bananer har tredubblats sedan 1970-talet.

→

### *Lömsk svampsjukdom*

Nu hotas återigen världens bananproduktion av en ny variant av svampsjukdomen, kallad Panama Disease Tropical Race 4, förkortat TR4.

Den nya varianten upptäcktes första gången 1992 på plantager i Sumatra och Malaysia och har sedan spridits från Asien och vidare västerut, senast till Australien, Jordanien, Libanon och Mozambique.

Panama Disease, i vilken form den än förekommer, är en lömsk sjukdom. Eftersom den angriper växten inifrån är den svår att upptäcka innan det är för sent. Svampsporerorna stannar dessutom kvar i jorden i tiotals år, vilket gör att ett smittat plantage blir obrukbart.

Till skillnad från förra gången finns det inte någon lämplig banansort som är resistent mot sjukdomen, det finns inte heller idag något bekämpningsmedel som kan ta död på svampen.

Spridningen av sjukdomen sker med hjälp av jord som fastnar på plantor, redskap och skor som tillhör de arbetare som flyttar runt mellan länderna. Den stora skräcken är att sjukdomen ska spridas till Syd- och Latinamerika, där nästan 80 procent av de bananer som går på export odlas.

Gert Kema, expert på Panama Disease vid Wageningen University i Nederländerna och en av de forskare som arbetar med att försöka rädda bananen, säger att frågan är inte om sjukdomen sprids till Latinamerika, utan när.

– Det finns kopplingar till Mozambique, arbetare som har jobbat vid ett smittat plantage jobbar nu i Latinamerika. Har de bytt kläder? Ingen vet, säger Gert Kema.

Frågan är vad som händer när en plantageägare ser att bladen börjar gulna, vilket är ett sent men första tecken på att plantan är smittad. Är han beredd att slå larm, och därmed riskera hela odlingen? Gert Kema är tveksam.

– Regelverket finns inte som skulle få plantageägaren att ringa myndigheterna. Jag är rädd för att de kommer att försöka dölja det tills smittspridningen är utom kontroll.

### *Borde odlas flera sorter*

Att först Gros Michel, sedan Cavendish, så totalt dominerar marknaden har praktiska orsaker. Den banan som exporteras måste tåla transport.

– Man vill ha en typ av frukt som man kan skörda i Latinamerika och frakta till Europa. Det finns andra banansorter i tropikerna men ofta håller de inte för transporter, säger Jonathan Yuen, professor vid institutionen för skoglig mykologi och växtpatologi vid SLU i Uppsala.

Produktionen av bananer liknar mer en industri än traditionellt jordbruk, vilket gör att det även saknas kommersiella program för förädling. Cavendish har ju fungerat bra.

En långsiktigt hållbar produktion borde, menar Gert Kema, odla flera sorter samtidigt. Kanske kan en spridning av TR4 till Latinamerika bli den väckarklocka som får industrin att agera.

– Det kommer att bli en enorm publicitet och en stor chock, säger Gert Kema.

### *Ekobananen i fara*

Den kortsiktiga lösning som ligger närmast till hands är att ta fram ett bekämpningsmedel som tar död på TR4. Gert Kema och hans kollegor samarbetar med två stora agrokemiska företag.

Det handlar både om att utforska existerande bekämpningsmedel och att ta fram helt nya. Gert Kema tror att de kan få fram ett bekämpningsmedel inom ett par år.

Räddningen för Cavendish kan därmed slå undan benen för den växande marknaden för ekologiska bananer. Bananer odlade utan bekämpningsmedel blir en nischmarknad där produktionen sker på de få platser som inte är drabbade av TR4.

– Det blir en nischmarknad. Om du har Panama disease så kan du inte kontrollera det, plantorna dör, det är över. Vill du äta ekologiska bananer kan du bara äta bananer från områden där det inte finns TR4. Man kan inte kontrollera TR4 med biologiska växtskyddsmetoder, glöm det, säger Gert Kema.

### *Av Johan Frisk*

## Bekämpningsmedel i maten kopplas till sämre spermieproduktion

I en ny amerikansk studie har forskare vid Harvard Chan School of Public Health kopplat konsumtion av frukt och grönsaker med höga resthalter av kemiska bekämpningsmedel till minskat spermieantal och spermiekvalitet hos män. De 155 deltagande männen lämnade sammanlagt 338 prover, samt även detaljerad kostinformation.

Med ett nytt grepp att uppskatta långtids-exponering för bekämpningsmedel via maten, klassade forskarna 35 olika frukter och grönsaker till att vara vanligtvis låg- eller medelkontaminerad med bekämpningsmedelsrester, eller att vara högkontaminerad. Denna klassning gjordes med hjälp av myndigheternas stickprovskontroller, där vissa frukter och grönsaker oftare har resthalter av ett eller flera bekämpningsmedel under gränsvärdet eller resthalter över gränsvärdet än andra.

I analysen visade sig sedan att total konsumtion av frukt och grönsaker inte var kopplat till vare sig spermieantal eller kvalitet.

### *Höga resthalter gav färre och sämre spermier*

Männen som åt mer av frukt och grönt som vanligtvis har höga resthalter hade ett lägre spermieantal (49 procent lägre hos den fjärdedelen av männen som åt mest av dessa jämfört med den fjärdedelen av männen som åt minst) och även en mindre andel normala spermier.

Konsumtion av frukt och grönt som vanligtvis har låga resthalter påverkade inte spermieantalet, men männen som åt mer av dessa hade en större andel normala spermier.

Författarna drar slutsatsen att deras studie tyder på att exponering för bekämpningsmedelsrester via maten är tillräckligt stor för att påverka den normala produktionen av spermier.

### *Fortsätt ät frukt och grönt – men välj rätt!*

Studiens huvudförfattare, Jorge Chavarro, skriver i ett pressmeddelande att studien inte ska tolkas så att man bör undvika frukt och grönsaker. De positiva effekterna av frukt och grönt är väldokumenterade. Chavarro föreslår istället strategier för att undvika bekämpningsmedel i maten, exempelvis att undvika frukt och grönt som ofta har höga resthalter, eller att välja ekologisk mat.

Läs hela studien här:

<http://humrep.oxfordjournals.org/content/early/2015/03/27/humrep.dev064.full>

## Bonden och dess djur behövs



För tolv år sedan såg marken likadan ut på båda sidor vägen. Sen slutade grannen låta fåren beta på den högra sidan - så fort växer betesmarkerna igen när djuren försvinner.  
Källa: LRF Sydost

Vi önskar er en vacker höst!

Miljöresurs Linné genom

*Maria*

Miljöresurs Linné  
Smedjegatan 3B  
352 46 Växjö  
[www.miljoresurslinne.se](http://www.miljoresurslinne.se)

Tel: 0470 - 400 73

Lars Edqvist, ordf: 0734 - 48 44 95  
Maria Unell: 0725 - 11 61 00  
Erik Måneld: 0762 - 44 01 50  
Gösta Skoglund: 0705 - 17 54 53